

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Rafael Eneterreaga Irigoien

*Lesaka,
Nafarroa
(1942-2019)*

Aurkibidea

Biografia

Lesakan sortu zen,
Barberenean. Guraso biak
Lesakakoak zituen.

Zintak

LES-030

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-07-03
- **Iraupena:** 64 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

LES-031

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-07-03
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

Pasarteak

1. Lesakako fabrika

- **Erref:** LES-030/001
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:00:02. **Bukatu:** 00:03:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Bertako ura aproposa zelako egin zuten fabrika Lesakan. 1960An, bederatzi lagunekin hasi zen martxan. Gero, langile gehiago sartu ziren: besteak beste, lurrak saldu zizkieten guztiek aukera bazuten. Fabrika handituz joan zen eta, hondarrean, 2000 langile zeuden hiru fabriken artean: Lesakakoa, Legasakoa eta Berakoa. Komentua erosi zuten fabrika handitzeko.

2. Beti Gazte

- **Erref:** LES-030/002
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:03:01. **Bukatu:** 00:05:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Beti Gazte elkartean 700 kide inguru daude. Garrantzitsuena futbola izan da beti. Lesakako familia guztietan kideren bat dago. 1931N sortu zen, "Acción Católica" taldeak egin zuen futbol-zelaiarekin.

3. Beti Gazte eta emakumeak

- **Erref:** LES-030/003
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:05:32. **Bukatu:** 00:06:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lehen ez zen emakumerik Beti Gazte elkartean. Emakumeak ez ziren elkartetara joaten.

4. Laxoa, pilota eta paxaka

- **Erref:** LES-030/004
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:06:26. **Bukatu:** 00:09:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Lehen baziren bi frontoi laxoan aritzeko. Udalak araudi bat atera zuen 1850ean. Berak ez du ezagutu laxoa Bortzirietan. Udaletxeko arkupetan, pilotan eta paxakan (Lesakan beste izen bat zuen) aritzen ziren. Egun oraindik ikus daiteke pilare batean sarea paratzeko burdina. Pilota handi batekin jokatzeko zela gogoratzen du.

5. Musika-banda 1

- **Erref:** LES-030/005
- **Iraupena:** 0:03:56. **Hasi:** 00:09:13. **Bukatu:** 00:13:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

1857an sortu zen Lesakako musika-banda. Baziren bi banda (elizakoa eta herrikoa) eta Rafael Salzedo organista eta zuzendariak biak juntatu zituen. Urte batzuetan banda desagertu zen, jenderik ez zegoelako. Lehen, bandak igandero dantzatzeko musika ("bailables") jotzen zuen, baita Sanferminetan ere. Musikarako afizio handia izan da beti herrian. Konpositoreak izan dira, besteak beste, Kandido Albistur, Santiago Irigoien eta Pepito Iantzi. Udalak ateratako arautegi

6. Musika-banda 2

- **Erref:** LES-030/007
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:13:40. **Bukatu:** 00:14:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Musika-banda sortu zenean, 1857an, Udalak ateratako arautegiko pasarte bitxi batzuk irakurtzen ditu.

7. Burdinolak. Lanbideak eta zerbitzuak

- **Erref:** LES-030/008
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:14:44. **Bukatu:** 00:17:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lesakan 17 burdinola izan dira. Hauetatik lau herriko etxeok ziren eta subastan ateratzen ziren lau urterako. Epea amaitzen zenean, “mejoras” eta “peoras” izaten ziren: hartu zenuenean baino hobe uzten bazenuen burdinola, deskontua izaten zenuen eta okerrago baldin bazen, berriz, multa bat ordaindu behar zen. 1811N baziren, besteak beste, 145 ikaztegi, 28 meatzari, 33 errementari, 60 zaldi-jaun, 14 idi-bikote, 15 zurgin eta beste hainbeste dendari, 10 hargin, 7 errementari, 6 jostun eta hainbat zapateri. Medikua, botikaria eta hamar apez ere baziren garai hartan Lesakan.

8. Ikatza

- **Erref:** LES-030/010
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:18:20. **Bukatu:** 00:20:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Ikatza oso garrantzitsua zen Lesakan. Bada Ikatzulo izeneko parajea. Egurra subastan ateratzen zuen Udalak. Ikatza egiteko, egurra zazpi modura moztzen zen. Mandoekin ekartzen zuten ikatza. Albinteak ikatza saltzen zuen. Beste ikazgileek, Udalak ez bazuen behar, Berako galdategian saltzen zuten ikatza.

9. Urtezahar-eguna. “Dios te salve”

- **Erref:** LES-030/012
- **Iraupena:** 0:04:53. **Hasi:** 00:21:57. **Bukatu:** 00:26:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Urtezahar-egunean, “Dios te salve” egiten zen. Baserriz baserri eskean eta kantari joaten ziren; arratseko hamabietan atera eta goizeko zazpitan edo zortzietan amaitzen zuten. Berak amari entzun zion abestia aurrenekoz. “Dios te salve, ongi etorri...” kantatzen du.

10. Errege bezpera

- **Erref:** LES-030/014
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:27:18. **Bukatu:** 00:28:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Haurra zela kabalkada egiten zen Lesakan; karro batean paketeak eramaten zituzten eta eskala batetik igotzen ziren pajeak (morroiak) etxeetan opariak uzteko.

11. Gabon-eguna. Olentzero 1

- **Erref:** LES-030/016
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:29:02. **Bukatu:** 00:29:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Lehen Olentzerok ez zituen opariak ekartzen. Gabon-egunean etxez etxe diru eskean ibiltzen ziren.

12. Gabon-eguna. Olentzero 2

- **Erref:** LES-030/018
- **Iraupena:** 0:03:59. **Hasi:** 00:30:10. **Bukatu:** 00:34:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Gabon-egunean, bai baserrietan, bai auzoetan eta bai herrian etxez etxe eskatzen ibiltzen ziren. 1945ean Jose Emilio Esparzak (Diputazioko langilea) lehenengo Olentzero lehiaketa antolatu zuen; bere aparteko ordainsariko dirua saritzat jarrita. 1951tik aurrera, berriz, Udalak jartzen du dirua. Olentzero Lesakarra dela erraten da. Mendez mende kantatu da Lesakan "Olentzero buru handia, entendimentuz jantzia..."

13. Gabon-eguna. Olentzero 3

- **Erref:** LES-030/020
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:35:40. **Bukatu:** 00:37:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

1932 arte, lau lagun ateratzen ziren Olentzero talde bakoitzean, baina orduko alkateak, Martin Elizalde, sei izan behar zutela erran zuen; horrela, talde gutxiago aterako ziren eta diru gutxiago eman beharko zuen Udalak. Olentzero panpina izan ohi da eta oholza baten gainean atera da ia beti. Lehen, musika-bandak Olentzero bat egiten zuen eta, urte batean, panpina prestatzeko betarik izan ez zuten, bat mozorrotu zen.

14. Gabon-eguna. Olentzero 4

- **Erref:** LES-030/022
- **Iraupena:** 0:10:03. **Hasi:** 00:39:27. **Bukatu:** 00:49:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Lesaka Olentzero pertsonaiaren sorlekua dela erraten duten zenbait aipamen irakurtzen ditu. Lehen arratsaldeko hiruretan ateratzen ziren Olentzerorekin eskean; azkar ibiltzen ziren, ahalik eta diru gehien ateratzeko. Lesakakoak omen diren hiru kantak abesten ditu: "Olentzero begi gorri non harrapatu duk arrai hori...", "o o o bihar Olentzero, i i i etzi eguberri..." eta "hauze da gaba zoragarria, Jesus jaio da Belenen...". Beste bi kanta abesten ditu: "Olentzero buru handia entendimentuz jantzia...", "Olentzero joan zaigu mendira lanera...". Kanten bertsio ezberdinei buruz mintzatzen da.

15. Gabon-eguna. Olentzero 5

- **Erref:** LES-030/023
- **Iraupena:** 0:03:51. **Hasi:** 00:49:30. **Bukatu:** 00:53:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Olentzero ikazkina zen, emaztea zuen eta ez zuen dirurik opariak ekartzeko. Tripaundi zen eta ardoa edaten zuen (baina ez zen mozkorra). Inguruko herritan beranduago hasi ziren Olentzero ateratzen.

16. Ortzegun gizena

- **Erref:** LES-030/025
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:53:26. **Bukatu:** 00:55:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Ortzegun gizenan, baserritarraz janzten ziren (olentzeron bezala) eta taldeka joaten ziren eskean etxez etxe. Batek saskia eramaten zuen eta "arrautze, arrautze, txingar arrautze, bat ez bada, bertze" oihukatzen zuten. Arrautzak, laranjak eta xingarra ematen zizkieten eta, gero, berendua egiten zuten. Lehen neskak ez ziren ateratzen.

17. Inauteak 1

- **Erref:** LES-030/027
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:56:22. **Bukatu:** 00:57:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lehen, inauteetan, helduak besterik ez ziren ateratzen mozorroturik. Talde bakoitzak karroza bat egiten zuen.

18. Inauteak 2

- **Erref:** LES-030/029
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:57:35. **Bukatu:** 00:58:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Argazki batean bere aitatzia ateratzen da, zaldi, gurdi eta koadrilarekin inauteetan. Karroza makilekin eta iratzekin egina zen

19. Inauteak 3

- **Erref:** LES-030/031
- **Iraupena:** 0:04:58. **Hasi:** 00:58:47. **Bukatu:** 01:03:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Inauterietako argazki horretan, bere aitatxi eta bere koadrilakoak dotore jantzita eta aurpegia ez tali gabe agertzen dira: adibidez, lagun bat traje zuri eta kapela zuriarekin agertzen da. Karroa iratzekin apaintzen zuten. Haurrak ez ziren ateratzen inauteetan. Jendea arropa zaharrekin mozorrotzen ohi zen. Lesakako pertsonaia tipikoa Zakuzar da: hiru zaku iratzez beteta (orain belarra sartzen dute), hanketan bana eta gorputzan hirugarrena, zapi bat aurpegian hiru zulorekin eta kapela

20. Inauteak 4

- **Erref:** LES-031/001
- **Iraupena:** 0:05:49. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:05:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Zakuzarrek herriari buelta ematen diote dantzatzeko (ahal duten bezala, zakuekin zaila baita) eta, noizbehinka, gelditzen dira eta jota dantzatzeko dute. Gero, bat lurrera botatzen da eta besteak bere gainera. Mairu-trajearen anekdota bat kontatzen du: duela berrogehi bat urte, zintaz betetako mozorrotz jantziarekin agertu zen pertsona bat, eta ez zekiten nor zen; gero jakin zuten, Donostian bizi zen lagun bat zela. Ordutik hona, mairu-trajea zeharo zabaltzen da Lesakan eta tradiziozkoa bihurtu da. Haiek ez ziren eskean ibiltzen, Goitarrak, Fraindarrak eta Nabaztarrak besterik ez ziren ibiltzen baserri baserri. Goitarren eta Fraindarren jantzia nolakoa zen azaltzen du.

21. Inauteak 5

- **Erref:** LES-031/003
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:05:54. **Bukatu:** 00:07:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Fraindarrak ez dira herrira etortzen eskatzera, baserrietan besterik ez dira egoten. Goitarrak baserrietan eta herrian ere ibiltzen dira eskean. Ez dute deus kantatzen, akordeoiarekin besterik ez dira joaten. Fraindarrek, leku berrira iristen direnean, lurrera bota behar dute beren burua, eta ez badute egiten, lagun batek eskoba zahar batekin jotzen die. Goitarrek jota-eta dantzatzeko dute.

22. Inauteak 6

- **Erref:** LES-031/004
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:07:44. **Bukatu:** 00:09:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Inauteetan, lehen larunbatan juntatzen ziren lagunak afaltzeko. Ez ziren denbora guztian mozorrotzen.

23. Hausterre-eguna, garizuma eta Aste Santua

- **Erref:** LES-031/006
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:10:36. **Bukatu:** 00:12:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Hausterre-egunean elizara joaten ziren hautsa hartzera. Garizuman ezin zen ortziraletan haragia jan eta zenbait egunetan barau egin behar zen. Lehen, komunioa hartzeko, ezin zen deus jan aitzineko egunetik. Garizuman ez zen musikarik igandetan eta Aste Santuan ezin zen ez pilotan ez musean ari. Bestaberri egunean debekatuta zegoen arboletara igotzea.

24. Erramu-igandea. Sinesmenak 1

- **Erref:** LES-031/008
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:12:21. **Bukatu:** 00:13:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Erramu-igandean, jendeak erramuak eramaten zituzten mezara bedeinkatzeko. Bere amak beheko ateko leihoan paratzen zuen erramua. Hosto batzuk sutara botatzen zituzten, kazkabarra ez egiteko eta kalitxak sendatzeko.

25. Erramu-igandea. Sinesmenak 2

- **Erref:** LES-031/010
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:15:19. **Bukatu:** 00:16:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Bedeinkatutako erramuko hiruzpalau hosto errautsen azpian paratzen zituzten, kalitxak sendatzeko.

26. Ortzegun Santua

- **Erref:** LES-031/011
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:16:15. **Bukatu:** 00:18:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Ortzegun Santuan, elizan, ospitaleko kaperan eta komentuan kustodia paratzen zen. Jendea hiruetara joaten zen otoitz egitera. Gaueko adorazioa ("adoración nocturna") ere egiten zen eta goizeko lauretan egiten zen meza.

27. Ortziral Santua

- **Erref:** LES-031/012
- **Iraupena:** 0:03:18. **Hasi:** 00:18:19. **Bukatu:** 00:21:37

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Ortziral Santuan, goizeko sei t'erdietan emakumeak eta zazpitan gizonak ateratzen ziren eta arrosarioa kantatzen ermitara abiatzen ziren. Han aitagurea errezatzen zuten eta gurutzeari musu ematen zioten. Arratsaldean, berriz, funtzioa eta prozesioa egiten ziren.

28. Larunbat Santua

- **Erref:** LES-031/013
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:21:37. **Bukatu:** 00:23:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Larunbat Santuan meza berezia izaten zen arratsean. Gloria ailegatzera, ezkilak joka hasten ziren eta jendea tiroka, kanpoan; eliza barnean, berriz, karrakak jotzen zituzten eta monagiloek (meza-mutilek) kanpaitxoak. Deabrua hiltzeko egiten omen zen omen zen zarata.

29. Aldareak tapatzen ziren

- **Erref:** LES-031/014
- **Iraupena:** 0:00:21. **Hasi:** 00:23:43. **Bukatu:** 00:24:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Aste Santuan, oihal moreekin (orain beltzekin) tapatzen zituzten elizako aldareak.

30. Jesusen Bihotzaren eguna. Erramutxa

- **Erref:** LES-031/015
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:24:04. **Bukatu:** 00:25:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Jesusen Bihotzaren egunean, arratsean udaleko ordezkariak elizara joaten ziren ikurrin eta alabardarekin. Alabarda eta ikurrina elizan gelditzen ziren urteberrira arte. Meza entzun ondoren, udaletxera itzultzen ziren eta balkoitik karameluak, dirua eta pilotak botatzen zituzten: erramutxa.

31. Bestaberri 1

- **Erref:** LES-031/016
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:25:15. **Bukatu:** 00:27:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Bestaberrin, Udaleko ordezkariak mezara joaten dira eta ondoren prozesioa egiten da palioarekin. "Santisimoari" bandera dantzatzeko zaio. Ibilbidean zehar ehun zuria paratzen dute eta bi aldeetan iratzea, loreak eta abar. Lehen, etxe guztietan ohialak esekitzen zituzten balkoietatik. Plazan aldare bat paratzen da.

32. Bestaberri 2

- **Erref:** LES-031/018
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:27:31. **Bukatu:** 00:28:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Plazako aldarean apezak bedeinkazioa ematen du. Bitartean, lehen komunioa egin duten neskek loreak botatzen dituzte. Elizara ailegatzerakoan, berdin egiten dute.

33. Kalejirak

- **Erref:** LES-031/020
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:28:27. **Bukatu:** 00:29:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Asentsio egunetik Sanferminak arte, txistulariek, igande goizetan, kalejira egiten zuten.

34. Tantiromairu

- **Erref:** LES-031/022
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:29:24. **Bukatu:** 00:30:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Tantiromairu pieza bat da.

35. Sanferminak 1

- **Erref:** LES-031/024
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:30:40. **Bukatu:** 00:31:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Lesakan elizako eta herriko patroiak desberdinak dira: elizakoa Tourseko San Martin da eta herrikoa, berriz, San Fermin. 1591 urtera arte, San Fermin urriaren 10ean egiten zen; urte horretan, uztailaren lehenbiziko igandera aldatu zen. 1657An, berriz, uztailaren 7ra aldatu zuten.

36. Sanferminak 2

- **Erref:** LES-031/026
- **Iraupena:** 0:06:31. **Hasi:** 00:32:05. **Bukatu:** 00:38:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

San Fermin bezperan, altxaferoa botatzen dute udaletxetik eta haur txikiak danbor eta akordeoiekin ateratzen dira. Arratsaldeko zortzietan danborrada izaten da; banda ere ateratzen da eta Mozkorrenborda pieza (Pepito lantzik egina) jotzen du. San Fermin egunean, ezpatadantzariak zortzi t'erdietan dute meza eta, gero, Kasinora gosaltzera joaten dira. 11'30etan, udaletxeko ordezkariak meza nagusira joaten dira (bandera eta alabarda eramaten dituzte). Ondoren, San Ferminarekin prozesioan ateratzen dira. Bandera hirutan dantzatzen da. Zeharkakoa non dantzatzen den azaltzen du. Zubigainekoari dagokionez, Legarrea eta Pipozelaia auzoen arteko bakea (XV. mendekoa) ospatzeko dantzatzen dela erraten da; baina, bere ustez, mende hoietako mairu eta kristauen bestetatik heldu da dantza (baita inauteriak ere), Julio Caro Barojak erraten zuen bezala.

37. Mairu eta kristauen besta, Zubigainekoaren jatorri

- **Erref:** LES-031/028
- **Iraupena:** 0:04:00. **Hasi:** 00:38:40. **Bukatu:** 00:42:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Mairu eta kristauen besta San Juan denboran izaten zen (bost edo sei egun). Legarrea auzoa mairuena zen eta Pikozeleia, berriz, kristauena. Ateratzen zuten, erraldoien gisara, errege bat Mairueneatik eta beste bat Pikoagatik. Salbatore ermitara mezara joaten ziren eta, gero, Matxainen (Amatxiriainen) gosaltzen zuten. Berriz elizara eta bueltan bazkaltzera joaten ziren. Zubia tapatzen zuten eta ura karrikan barna joaten zen; emakumeek ere leihotik ura botatzen zuten. 1717An bi lagun itota hil zirela-eta, ezpatadantzarien ezpatak kendu eta makilak jarri zituzten.

38. Sanferminak 3

- **Erref:** LES-031/030
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:42:52. **Bukatu:** 00:44:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Esposatuen eguna izan da beti bestetan (peñen eguna, berriz, ez). Txakainera joaten zen jende guztia berenduarekin (fritada eta gazta). Gero musika izaten zen.

39. Santu guztien eguna. "Berentxi-berentxi"

- **Erref:** LES-031/032
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:44:25. **Bukatu:** 00:45:34

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Santu guztien egunean, “berentxi-berentxi” egiten zen lehen. Haurrak elizako atera joaten ziren eta poltsa txiki batekin “berentxi-berentxi” eskatzen zuten. Hleduek sosa botatzen zieten.

40. Subastak

- **Erref:** LES-031/034
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:45:44. **Bukatu:** 00:46:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Aitatxik eta amatxik kontatzen ziotenez, subastetan kandela bat pizten zen eta argizaria akabatu arte irauten zuten.

41. Nasak

- **Erref:** LES-031/035
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:46:35. **Bukatu:** 00:48:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lesakak lau nasa zituen. Nasa izokinak harrapatzeko tranpa mota bat zen: egurrez egindako inbutu bat zen, izokina sartzen zen baina ezin zen atera. Nasak subastan ateratzen ziren lau urterako, baina subastan lortzen zuenak, harrapatutako lau izokinetatik, hiru Udalari eman behar zizkion.

42. Zalain-Zoko eta Alkaiaga auzoak

- **Erref:** LES-031/037
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:48:18. **Bukatu:** 00:49:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lesakan hamar karrika eta hamairu auzo daude. Endarlatsan, gaur egun, ez da inor bizi. Zalain-Zoko eta Alkaiagako biztanleek Beran egiten dute bizitza, oso hurbil dutelako.

43. Dorreak 1

- **Erref:** LES-031/038
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:49:44. **Bukatu:** 00:51:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lesakako dorreei buruz mintzatzen da. Minyurinea zaharrena da, XIV.

mendekoa. Zabaleta edo Kaxerna dorrea, XV. mendekoa da eta Zarandia Gotzainarena, berriz, XVI. mendekoa. Zabaletak, 1928ra arte, bigarren dorre bat zuen. Albistur karrikan dagoen Kaskenea etxea ere dorrea zen lehen.

44. Dorreak 2

- **Erref:** LES-031/040
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:51:16. **Bukatu:** 00:52:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Gerratan defendatzeko dorreak ziren. Zabaleta dorrean, independentziako gerran (1813an) Wellington dukea eta bere soldaduak izan ziren; hori zela eta, ordutik aurrera Kaxerna erraten zioten dorreari.

45. Torturatzeko bi leku eta urka bat

- **Erref:** LES-031/041
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:52:38. **Bukatu:** 00:53:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Torturatzeko bi leku zeuden Lesakan; pililike edo pildrike erraten zieten. 1423Ko ordenantza batzuetan zera agertzen da: “el que levante falso testimonio o blasfeme contra Dios y la Virgen, será castigado al pililic, enclavándolo de la lengua y multa de cuatro florines”. Urka bat ere bazen herrian.

46. Inkisizioa

- **Erref:** LES-031/042
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:53:52. **Bukatu:** 00:56:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

1567 urtera arte, Lesaka Baionako gotzaingoarena zen; ordutik aurrera, berriz, Iruñekoarena. Inkisizioko ordezkari bat izan zen Sanpaulenean (Txanpalenean). Garai hartan hiru familia inportante ziren Lesakan: Zabaleta, Maritxalar eta Endara. Maria Endarakoa Logroñon preso izan zen sorginkeriagatik (haur bat izan zuenean libratu zuten).

47. Sorginen kontra

- **Erref:** LES-031/044
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:57:16. **Bukatu:** 00:58:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Lesakako etxe batzuek begizko eta sorginen kontrako aurpegi bat dute. Plazan bi aurpegi dituen etxe bat badago.

48. Agoteak

- **Erref:** LES-031/045
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:58:31. **Bukatu:** 00:59:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Barrenetxe etxeari “la casa de los cristianos” deitzen zioten; bertakoak agoteak ziren. Ordenantza batek herrian barrena ibiltzea debekatzen zien agotei (lan egitera joaten ez baziren) eta ondasun gutxi batzuk izatea uzten zien: asto bakar bat eta ahate batzuk besterik ezin zituzten izan. Baratza txiki bat izan zezaketen, baina ezin zituzten ekoizkinak saldu.

49. Gabon-kanta. “Arkume ta gaztakin goazen Belenera”

- **Erref:** LES-031/047
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 01:00:10. **Bukatu:** 01:01:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Gabon-kanta bat abesten du: “Arkume ta gaztakin goazen Belenera, belauniko jarri Jesusen aurrera, hatozte bada artzaiak...”

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2025-11-25

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com